

FOREKS Kaldıraçlı İşlemlerin Vergilendirilmesi Hakkında

BFS - 2013/09
İstanbul, 10.09.2013

Şu anki uygulama şekli ile döviz alım-satım piyasasında internet üzerinden işlem yapmak imkanı veren ve Foreks işlemleri olarak adlandırılan kaldıraçlı işlemler, yüksek kaldıraç imkanı tanınması nedeniyle, ekonomik büyüklük itibariyle önemli boyutlara ulaşmıştır. Bu nedenle de Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) foreks piyasalarında yatırımcıya hizmet veren firmaların denetimsiz olarak yaptığı söz konusu işlemleri de kapsayan III-37.1 sayılı Tebliğ ile "Kaldıraçlı İşlemleri" kurallara bağlamış ve bu işlemleri denetim altına almıştır.

Ancak, bu işlemler nedeniyle **gerçek kişilerce** elde edilecek gelirlerin ne şekilde vergilendirileceği hususunda tereddütler bulunmaktadır. Kurumlar mükellefleri yönünden ise bir sorun bulunmamaktadır, zira kurumların bütün gelirleri esasen kurum kazancının bir unsuru olmaktadır. Bu sirkülerimizde, tam ve dar mükellef gerçek kişilerce yapılan kaldıraçlı işlemlerin vergilendirilme yöntemi hakkındaki düşüncemizi belirtmek istiyoruz.

Kaldıraçlı işlemlerin yoğun şekilde yapılmasına rağmen, geçen süre içerisinde Gelir İdaresi (GİB) tarafından konu hakkında bir görüş belirtilmemiştir. Sadece, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) mükelleflerinin bu piyasadan elde edeceği gelirlerde BSMV matrahının nasıl belirleneceği hakkında 89 sayılı Gider Vergileri Genel Tebliği yayımlanmıştır. Bu tebliğ dışında, gerçek kişilerce kaldıraçlı işlemlerden kazanılacak gelirlerin vergilendirilmesi hakkında net ve açık bir düzenleme yapılmamıştır.

Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı'nca verilen bir muktezada (14/08/2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-120[37-2012/281]-2554 sayılı) bu gelirlerin esasen **ticari kazanç** olarak beyana tabi olması gerektiği belirtilmektedir.

"193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 'Ticari Kazancın Tanımı' başlıklı 37 nci maddesinin birinci fıkrasında her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançların ticari kazanç olduğu hükmü altına alınmıştır. Ticari faaliyet bir tür emek-sermaye organizasyonuna dayanmakta olup, kazanç sağlama niyet ve kastının bulunup bulunmaması böyle bir organizasyon tarafından icra edilen faaliyetin 'ticari faaliyet' olma niteliğine etki etmemektedir. Ancak, bir faaliyetin 'ticari faaliyet' sayılabilmesi için, kazanç sağlama niyet ve kastı gerekmeye birlikte faaliyeti icra eden organizasyonun bütün unsurları ile birlikte değerlendirildiğinde kazanç sağlama potansiyeline sahip olması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

"Gelir Vergisi Kanununun 'Değer Artışı Kazançları' başlıklı mükerrer 80 inci maddesinde ise hangi mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançların değer artışı kazancı olarak değerlendirileceği tek tek sayılmış olup, döviz alım satımından doğan kazançlar bu madde kapsamına girmemektedir.

"Diğer taraftan, Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 inci maddesinde menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirler ile mevduat faizleri, repo gelirleri ve özel finans kurumlarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine yönelik düzenlemeler yer almakta olup, döviz alım satımından doğan kazançların bu madde kapsamında vergiye tabi tutulması da mümkün bulunmamaktadır.

“Buna göre, foreks işlemleri olarak da adlandırılan kaldıraçlı döviz alım satım faaliyetlerinden doğan kazançların Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 nci maddesi kapsamında tevkiyat yoluyla yahut mükerrer 80 inci madde kapsamında beyan yoluyla vergiye tabi tutulması söz konusu olmamakla birlikte, söz konusu faaliyetin ticari organizasyon içerisinde devamlılık arz edecek şekilde yapılması durumunda ticari faaliyet olarak değerlendirilmesi ve bu faaliyetler neticesinde elde edilen kazancın, Gelir Vergisi Kanununun ticari kazançlara ilişkin hükümleri çerçevesinde beyan yoluyla vergilendirilmesi gerekmektedir.”

Öte yandan foreks gelirlerinin **“değer artış kazancı”** olması gerektiği şeklinde görüş belirten yine Maliye Bakanlığı kökenli yazarlar bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere; gerçek kişilerin kaldıraçlı işlemlerden elde edeceği gelirin vergi mevzuatına göre ne tür gelir olarak değerlendirileceği hususu, çeşitli görüş ve yaklaşımların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Doğru vergilendirme için işlemin tanımının teknik yapısına uygun olarak doğru yapılmasının gerektiği ise açıktır.

Kaldıraçlı işlemlerin yapılış şekli ve ortamı dikkate alındığında, işlem kendisine özgü olmakla birlikte, esas itibariyle kaldıraçlı işlem gelirleri, finansal ürünlerin konu olduğu işlemlerden elde edilmektedir. Başka deyişle **bir nevi finansal enstrümanlardan elde edilen gelir** niteliğindedir. Bu nedenle de söz konusu gelirler, bir gerçek kişinin finansal piyasalardan elde ettiği “menkul kıymet satış karı”, “menkul kıymet faizi” veya “hisse senedi satış karı” gelirleri gibi bu gelirlere benzer karakterli bir gelir olarak kabul edilmelidir. Bu gelirlerin hemen hemen tamamı da Geçici 67. Madde kapsamında stopaj suretiyle vergilendirilmektedir.

Bunun yanında, çok sayıda, hızlı ve yoğun olarak yapılan bu işlemlerin gerçek kişilerin beyanına istinaden vergilendirilmesinde, vergi matrahının doğruluğu hakkında ciddi kuşku oluşturma ihtimalinin mevcut olduğunu düşünmekteyiz. Bu olumsuzluğun giderilmesi için kaldıraçlı işlemleri gerçek kişilerin beyanına göre vergilendirmek yerine, stopaj kapsamına almanın en uygun ve pratik yol olacağı kanaatindeyiz. Çünkü bu gelirlerin ticari kazanç olarak gerçek kişilerce yıllık esasta beyan suretiyle vergilendirilmesi, ticari defter tutulması mecburiyeti ve Katma Değer Vergisi gibi konuları da beraberinde getirmekte ve sonuçta böyle bir vergi rejimi pratikte uygulanamaz hale dönüşmektedir.

Önerimiz:

TBMM'ne sunulan yeni gelir vergisi tasarısı ile yürürlükteki Geçici 67. Madde hükümleri, tasarının 62. Maddesi ile kalıcı hale getirilmektedir.

Tasarıdaki 62. Madde, yeni Sermaye Piyasası Kanununa ve ilgili mevzuata uyum sağlamalı, madde kapsamındaki finansal ürünlere ilişkin olarak Sermaye Piyasası Kanunu'na gerekli referanslar yapılmalı ve mevcut Geçici 67. Maddede yer alan ve yeni SPK Kanunu'na uymayan hususlar kaldırılarak “kaldıraçlı işlemlerden sağlanan gelirlerin”(1) de kapsama alınması sağlanmalıdır. Böylece bu piyasa işlemlerinden sağlanan gelirler de diğer finansal araçlardan sağlanan gelirler gibi stopaj suretiyle basit ve etkin bir şekilde vergilendirilmiş olacaktır.

Bu çerçevede 6362 sayılı kanundaki “Sermaye piyasası araçları: Menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dahil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçları” tanımı oldukça kapsayıcı bir tanım olduğundan;

mevcut Geçici 67'deki "menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı" ifadesinin "6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda yer alan sermaye piyasası araçları" olarak değiştirilmesi uygun olacaktır. Böylece ileride ihracı söz konusu olan yeni ürünler de tasarıdaki 62. Madde kapsamına girmiş olacaktırdır.

- (1) SPK'nın 11.07.2013 tarihli sermaye piyasası araçlarının tanımlandığı "Yatırım Hizmetleri" tebliğinde; kaldıraçlı işlemler tebliğin 4.bölümünde "Türev Araç İşlemlerine İlişkin zel Hükümler" arasında tanımlanmıştır.

Arkan & Ergin